

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANİ ÖYKÜLERİ,"

Antonie
van
Leeuwenhoek

1632 - 1723

Yazan ve Çizen:
Bilgin Ersözlü

Yı 1643, Hollanda'nın güneyinde, Delft kenti. Ördükleri sepetleri satmak için annesiyle birlikte erkenden pazarın yolunu tutan Antonie'nin gözü, yaprakların ucundaki çiğ damlalarına takılır...

Haydi Antonie,
ne kadar erken varırsak
o kadar çok sepet satarız!..

Hemen geliyorum
anneciğim...

Ay, o da nesi?
Nasıl okuyacağız bu ismi
Peynir'ciğim?

"Fan Layvenhok" şeklinde
Simit'ciğim...

Antonie çiğ damlasını incelerken, arkadaki yaprağa konmuş uğurböceğinin gerçekte olduğundan çok daha büyük görüldüğünü fark eder.

Çok ilginç!

Çiğ damlasının ardından baktığımda
yapraktaki uğurböceğinin antenleri
ne kadar da büyük görünüyor
böyle!..

Büyüteç gibi yani!

Evet, aynen öyle...

Antonie, belirli bir uzaklıktan bakıldığında çiğ damlasının, arkasındaki görüntüyü büyüttüğünü anlamıştır. Bu bilginin, dünyayı değiştirecek buluşlardan birine giden yolda ilk adım olduğunun ise elbette ki henüz farkında değildir...

Neye baktın öyle Antoni?

Uğurböceğinin antenleri...
Şey... Önemli değil anneciğim.

Şu bilimsanlarını
birazcık tanıdıysam eğer,
bunu kafaya taktığına
eminim!

Senden kaçarmı hiç!..

Yıllar geçer. Okula gitme şansı bulamayan Antonie, delikanlılık çağına geldiğinde ailesi gibi ticaretle uğraşmaya başlar. Ancak o, sepet örmek yerine kumaş alıp satmaktadır. 1653 yılında bir gün, mal almaya gittiği dükkanda bir yenilik fark eder.

Aa! Bu da ne böyle?

Güzel bir buluş.
Bir tane de bana bulabilir
misiniz?

Şu işin olurluğunu söyleyin canım!
Maksat ayağımız alışsın!

Bir büyüteç Bay Leeuwenhoek.
Bunun sayesinde kumaşın dokusunu
artık çok daha iyi görebiliyoruz.

Çok pahalı olduğunu
söylemeliyim efendim!

Güldürme bizi de öykünün devamını
okuyalım Simit!

Küçüklüğünde ailesine yardımcı olması gerektiği için okula ancak çok kısa bir süre devam edebilen Antonie van Leeuwenhoek, kıvrak zekâsını da kullanarak ticaretle başarılı olur. Edindiği maddi güç yalnızca rahat bir yaşam sürmesini değil, dünyadaki gelişmeleri daha yakından izleyebilecek zamanı kendine ayırabilmesini de sağlar. 1665 yılında gelindiğinde eline Robert Hooke adlı bir İngiliz bilimsanının yazdığı "Mikrografi" başlıklı kitap geçer. Bu kitapta Hooke, nesneleri olduklarından kat kat büyük gösterebilecek mercekli düzenekler yaptığından söz etmektedir!

Antonie van Leeuwenhoek, okuduklarından çok şey öğrenir ve biraz çabayla, kitapta anlatılanlardan çok daha başarılı düzenekler kurabileceğinin farkına varır.

Cam çubukları eriterek damla şeklinde küçük mercekler elde edebilirim!

Anladık, elinden her iş geliyor ama mercekleri ne yapacak ki?

Dur bakalım, göreceğiz...

Ve ürettiği son derece nitelikli olan bu mercekleri, yine kendi tasarladığı bir düzeneğin içine yerleştirir. Ortaya çıkan şey, o güne dek yapılmış tüm büyüteçlerden çok daha yüksek büyütme oranına sahip bir mikroskoptur!

Yalnızca şekline bakarsak bunu söylemekte haklısın Simit'çiğim.

Ama bu bildiğimiz mikroskoplara hiç benzemiyor Peynir!

Ama çalışma ilkesine bakarsak bunun bir mikroskop olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Antonie van Leeuwenhoek eline geçen neredeyse her şeyi, kendi yaptığı mikroskoplara altında incelemeye ve gözlemlerini sistemli bir biçimde not etmeye başlar.

Vay canına! Şu bir tek keçi kılının üzerinde bile bambaşka bir dünya var sanki!

Aa, hadi bir mikroskop bulalım, biz de kendi tüylerimize bakalım Peynir!

Bakalım Simit'çiğim, bakalım!

Yaptığı mikroskoplara büyütme güçleri arttıkça, Leeuwenhoek'in gözlemlerinde ulaştığı netlik kalitesi de yükselir. 1670'lere gelindiğinde artık daha önce dünyada kimsenin görmediği şeyler görülmektedir!

Bu şirin yuvarlaklar da ne böyle?

İster inan ister inanma, bunlar suyunu Simit'çiğim!

Uzun yıllar boyunca kimse van Leeuwenhoek'unkiler kadar güçlü mikroskoplara üretmeyi başaramadı. Kendi buluşu sayesinde öğrendiklerini bilim dünyasıyla paylaşmayı görev bilen bu bilim insanının çalışmaları, bilim dünyasında takdirle karşılanmaya başladı.

İşte bunlar, normalde çıplak gözle göremediğimiz minik birtakım canlıların çizimleri saygıdeğer profesörler...

Bu perukla ona benzedim mi Peynir?

Nereden buluyorsun bunları bir anlasam!

Teleskopun bulunuşu insanın gökyüzündeki nesneler hakkında bilgi sahibi olmasını nasıl sağladıysa, Antonie van Leeuwenhoek'in geliştirdiği mikroskoplara da aynı şeyi, küçük nesneler için sağladı. Van Leeuwenhoek, gözlemlerini ömrünün sonuna kadar sürdürdü ve öğrendiklerini belgeleyerek çağın bilim kurumlarıyla paylaştı.

Mikroskoplara yaptığı gözlemlerini yazdığı 560 bilimsel içerikli mektubu da, onun tarihe "mikrobiyoloji biliminin babası" olarak geçmesini sağlamıştır.

O peruğu çıkar da gülmeden teşekkür edebileyim Simit!..

Dursun biraz... Nasıl okunuyordu? Hah! Teşekkürler Fan Layvenhok Amca!